

D. L. proti Bulharsku, rozsudek ze dne 19. 5. 2016 - K možnostem přezkumu ochranného opatření a k právu na respektování korespondence

Stěžovatel: D. L.

Žalovaný stát: Bulharsko

Číslo stížnosti: 7472/14

Datum: 19.05.2016

Článek Úmluvy: čl. 5 odst. 1

čl. 5 odst. 4

čl. 8

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: přezkum zákonnosti zbavení svobody, respektování korespondence/tajemství listovní a jiných záznamů a zpráv, ústavní ochranné opatření, zbavení svobody

Český právní řád: čl. 7 a 10 Listiny základních práv a svobod
§ 973 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 1

K možnostem přezkumu ochranného opatření a k právu na respektování korespondence

Autorský komentář:

V předkládaném rozhodnutí se Soud zabýval zákonností opatření, kterým byla nezletilá umístěna do výchovného ústavu na základě svého „anti-společenského“ chování, dále možností podat návrh na jeho přezkum a režimem automatické kontroly korespondence a telefonických hovorů panujícím v dotčeném ústavu. Soud zopakoval, že účelem čl. 5 Úmluvy je chránit jednotlivce před svévolným rozhodováním a že ochranné opatření může být ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy přijato pouze za účelem výchovného dohledu. Soud potvrdil svou předchozí judikaturu ohledně pozitivní povinnosti státu chránit nezletilé a v případě potřeby je odejmout z prostředí, které je pro ně nevhodné. Pokud předchozí mírnější výchovná opatření již nejsou účinná, není postup soudu, který v rámci řízení, jehož se mimo jiné účastní i stěžovatelka a na její žádost ustavený advokát, rozhodne o přijetí nejpřísnějšího opatření zbavující stěžovatelku svobody, svévolný.

Nezletilý umístěný na základě výchovného opatření do uzavřeného ústavu však musí mít možnost podat k soudu návrh na přezkum zákonnosti takového opatření, jak mu to zaručuje čl. 5 odst. 4 Úmluvy, neboť se jedná o zbavení svobody, jehož nezbytnost závisí na chování nezletilého, jež se může v čase vyvíjet. Tento požadavek není splněn v situaci, kdy se může nezletilý obrátit toliko na

správní orgán, který je nadán diskreční pravomocí a který tak nemá povinnost předmětný návrh k soudu podat. Jelikož v projednávané věci tuto možnost stěžovatelka neměla, shledal Soud v souladu se svou předchozí judikaturou porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

Česká právní úprava sice nepřiznává nezletilému dítěti aktivní věcnou legitimaci k zahájení řízení o přezkum trvání důvodů ústavní výchovy, vyžaduje však, aby si soud opatřil vyjádření názoru dítěte, je-li dítě schopno si jej samo vytvořit a sdělit poté, co jej soud, s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost řádně poučí [§ 973 písm. b) občanského zákoníku]. Názor nezletilého dítěte soud zjišťuje jeho výsledkem (§ 100 odst. 3 o. s. ř.). Pravidelný přezkum soud, zda trvají důvody ústavní výchovy, probíhá v šestiměsíčních intervalech, přičemž pracovníci OSPODu jsou povinni navštívit dítě umístěné do ústavní výchovy nejméně jednou za tři měsíce a záruku dodržování práv dítěte představuje i silná role státního zastupitelství (§ 39 zákona č. 109/2002 Sb.).

Předkládané rozhodnutí řešilo také otázku porušení čl. 8 Úmluvy na základě tvrzení stěžovatelky, že její pošta byla automaticky kontrolována a telefonické hovory mohly probíhat pouze pod dohledem personálu ústavu. Vzhledem k tomu, že kontrola pošty, jakož i dohled nad telefonickými hovory směřoval k ochraně pořádku, ochraně zdraví a ochraně práv jiných v ústavu, zabýval se Soud jeho nezbytností v demokratické společnosti. Samotná kontrola korespondence osob zbavených svobody totiž sama o sobě není v rozporu s Úmluvou. V případě chovanců umístěných v ústavu na základě opatření, jež má výchovný a nikoli sankční povahu, je však prostor příslušných orgánů k zásahům do práva na respektování korespondence omezenější než v oblasti kontroly vězňů, kteří spáchali trestné činy. Paušální režim kontroly, který se vztahoval na všechny chovance, aniž by existovala individualizovaná analýza nebezpečí jednotlivých chovanců, a aniž by bylo rozlišováno mezi osobami, s nimiž udržují kontakt, shledal Soud v rozporu s čl. 8 Úmluvy.

Práva a povinnosti dětí umístěných do ústavní výchovy v České republice upravuje zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, podle něhož má dítě s nařízenou ústavní výchovou (mimo jiná práva) právo obracet se se žádostmi, stížnostmi a návrhy na ředitele a pedagogické pracovníky zařízení a požadovat, aby podání adresovaná příslušným státním orgánům, orgánům územní samosprávy a právníkům a fyzickým osobám, jsou-li pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany dětí, byla ze zařízení odeslána v následující pracovní den po jejich odevzdání pracovníkům zařízení, a to bez kontroly jejich obsahu; tyto žádosti, stížnosti, návrhy a podání je zařízení povinno evidovat. Má rovněž právo na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími blízkými osobami za podmínek stanovených tímto zákonem (tedy zejména při respektování požadavku lidské důstojnosti), a to formou korespondence, telefonických hovorů a osobních návštěv. Na druhou stranu, ředitel zařízení má právo být přítomen při otevření listovní nebo balíkové zásilky dítětem, pokud je důvodné podezření, že zásilka má z výchovného hlediska závadný obsah nebo by mohla ohrozit zdraví či bezpečnost dětí, a uschovat ji na dobu omezenou dnem propuštění dítěte ze zařízení. Podrobnosti upravuje vnitřní řád zařízení (vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních).

SKUTKOVÝ STAV:

Stěžovatelka, která je státní příslušnicí Bulharské republiky, byla ve svých 13 letech umístěna do „krizového centra pro děti“ na žádost své matky, jež se o ni nebyla schopna postarat, na základě ochranného opatření podle zákona o ochraně dětí, které bylo následně prodlouženo. Místní komise pro boj proti anti-společenskému chování nezletilých („komise“) podala dne 3. dubna 2013 k soudu návrh na umístění stěžovatelky do výchovného ústavu. Soud přistoupil k mírnějšímu ochrannému opatření spočívající v zákazu „navazovat a udržovat kontakty s určitými osobami“ s tím, že umístění do výchovného ústavu může mít negativní dopad na psychický a sociální vývoj nezletilé vzhledem k

„nepříznivému prostředí, jež tento typ zařízení nabízí“. Dne 17. května 2013 podala komise k soudu nový návrh na umístění stěžovatelky do výchovného ústavu podle zákona o boji proti anti-společenskému chování nezletilých, poukazujíc na neutěšenou rodinnou situaci stěžovatelky, její útky z domova, okruh přátel – delikventů navádějících ji k poskytování sexuálních služeb a útky z krizového centra, jakož i její agresivní chování vůči personálu. Soud shledal dosavadní ochranná opatření nedostatečnými a v zájmu stěžovatelky, jakož i celé společnosti nařídil (i přes její nesouhlas a námitku, že se nedopustila žádného trestného činu) její umístění do výchovného ústavu ve vesnici Podem, aniž by blíže specifikoval dobu jeho trvání. V odůvodnění mimo jiné uvedl, že stěžovatelka nedodržuje vnitřní řád krizového centra, nadále udržuje kontakty s delikventy, pokračuje v neslušném a agresivním chování vůči sociálním pracovníkům zařízení, poukázal na neadekvátní rodičovskou kontrolu a na skutečnost, že stávající opatření již nemají zamýšlený výchovný a preventivní účinek. Odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Dne 15. září 2013 byla odvezena do ústavu v Podemi.

V ústavu se stěžovatelka několikrát pokusila o sebevraždu. Školní výsledky chovanců v předmětném ústavu byly podprůměrné, v některých letech dokonce pedagogická rada neudělila žádné kladné hodnocení jejich školních a výchovných výsledků či kladné hodnocení jejich chování, což podle názoru stěžovatelky bránilo podání návrhu k soudu na ukončení opatření o umístění. Sama stěžovatelka se v ústavu vyučila švadlenou. V ústavu byla automaticky a systematicky kontrolována veškerá pošta, včetně korespondence vedené s advokátem, jakož i blízkou rodinou, a všechny telefonické hovory probíhaly pod dohledem personálu ústavu.

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy

64. Stěžovatelka tvrdí, že její umístění do výchovného ústavu je v rozporu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy, jehož relevantní část zní:

„1. Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost. Nikdo nesmí být zbaven svobody kromě následujících případů, pokud se tak stane v souladu s řízením stanoveným zákonem:

1. a) zákonné uvěznění po odsouzení příslušným soudem;

...

1. d) jiné zbavení svobody nezletilého na základě zákonného rozhodnutí pro účely výchovného dohledu nebo jeho zákonné zbavení svobody pro účely jeho předvedení před příslušný orgán;

...“

1. Tvrzení stran

65 – 67. Stěžovatelka má za to, že vzhledem k životním podmínkám v ústavu v Podemi a svému umístění v něm proti její vůli a vůli její matky představuje sporné opatření zbavení svobody. Namítá, že zákon o boji proti anti-společenskému chování nezletilých nedefinuje – což kritizuje rovněž Výbor pro práva dítěte – s dostatečnou přesností, která by ji umožnila předvídat, že následkem jejího chování bude opatření zbavující ji svobody, pojem „anti-společenské chování“. Nadto se domnívá, že byla spíše dítětem v ohrožení, které potřebovalo ochranná opatření. Kromě toho zpochybňuje, že by bylo opatření o jejím umístění opatřením ultima ratio. Má za to, že vůči ní bylo přijato sankční opatření spadající do oblasti trestního práva a že proto může být její zbavení svobody a priori ztotožněno se zbavením svobody podle čl. 5 odst. 1 písm. a) Úmluvy. Vzhledem k tomu, že podle jejího názoru nebylo sporné opatření o zbavení svobody přijato v příslušném trestním řízení, je třeba

jej vnímat jako rozporné s tímto ustanovením Úmluvy. Stěžovatelka kromě toho uvádí, že toto umístění není slučitelné ani s čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy, neboť v ústavu v Podemi nemohla využít vhodného výchovného a vzdělávacího systému a nebyla ve skutečnosti chráněna před zneužíváním, jehož byla předtím obětí a jež bylo důvodem rozhodnutí o umístění.

68. Vláda nepopírá, že sporné opatření spadá pod zbavení svobody. Má za to, že toto opatření odpovídá čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy, vylučujíc použití písm. a) tohoto ustanovení. Podrobně popisuje režim výchovy a vzdělání nabízený v ústavu v Podemi. Uvádí, že rozhodnutí o umístění bylo přijato v rámci kontradiktorního soudního řízení, v němž byly analyzovány skutkové okolnosti, a že chování dotyčné bylo kvalifikováno jako anti-společenské ve smyslu příslušného zákona. Dodává, že sporné opatření bylo motivováno potřebou napravit prostřednictvím vzdělání chování stěžovatelky a oddělit ji od nevhodného sociálního prostředí. Upřesňuje, že volba nejpřísnějšího výchovného opatření, tj. umístění do uzavřeného ústavu, je odůvodněna selháními ostatních méně restriktivních opatření, které byly vůči dotyčné dříve použity.

69. Posouzení Soudem

70. Soud úvodem poznamenává, že vláda nepopírá, že umístění stěžovatelky do ústavu v Podemi představuje zbavení svobody ve smyslu čl. 5 Úmluvy. V každém případě Soud připomíná, že již přezkoumal tento typ umístění do předmětného zařízení a uzavřel, že se jedná o opatření zbavující svobody nezletilé zejména vzhledem k režimu stálého dohledu a povolení vycházek a délce umístění (A. a další proti Bulharsku, č. 51776/08, body 62-63, ze dne 29.11.2011). Vzhledem k tomu, že tento režim nedoznal změn, nevidí soud důvod se od tohoto závěru v projednávané věci odchýlit a uzavírá, že umístěné dotyčné spadá pod zbavení svobody.

71. Stěžovatelka má dále za to, že její umístění nespadá pod žádnou ze situací vyjmenovaných v čl. 5 odst. 1, zejména pod písm. a) a d) tohoto ustanovení. Vláda se domnívá, že čl. 5 odst. 1 písm. a) nelze v projednávaném případě použít, ale že je sporné opatření v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. d). Proto s ohledem na to, že toto ustanovení hrálo roli, pokud jde o umístění zkoumané ve věci A. a další (výše citované), se soud nejdříve zaměří na otázku, zda umístění stěžovatelky do ústavu v Podemi bylo v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. d).

72. V tomto ohledu připomíná, že první složka čl. 5 odst. 1 písm. d) stanoví zbavení svobody v zájmu nezletilého nezávisle na tom, zda je podezřelý ze spáchání trestného činu nebo je jednoduše dítětem „v ohrožení“. Toto ustanovení totiž opravňuje zadržení nezletilého, pokud bylo rozhodnuto o jeho výchovném dohledu (A. a další, výše citovaný, bod 66). Vzhledem k tomu, že stěžovatelka v průběhu použití sporného opatření nedosáhla plnoletosti, je jedinou otázkou to, zda zadržení dotyčné bylo zákonné a bylo rozhodnuto „pro“ („for the purpose of“) účely výchovného dohledu (Bouamar proti Belgii, série A č. 129, bod 50, ze dne 29.2.1988, D. G. proti Irsku, č. 39474/98, bod 76, CEDH 2002-III; a z poslední doby Blokhin proti Rusku [GC], č. 47152/06, body 166-167, ze dne 23.3.2016). V této oblasti odkazuje Úmluva z podstatné části na národní legislativu a ukládá jí povinnost dodržovat hmotněprávní i procesní normy, avšak vyžaduje také, aby všechna zbavení svobody byla v souladu s účelem čl. 5: chránit jednotlivce před svévolným rozhodováním (Bouamar, výše citovaný, bod 47; a D. G. proti Irsku, výše citovaný, bod 75). Kromě toho musí existovat vztah mezi důvodem uvedeným pro zbavení svobody na jedné straně a místem a režimem detence na straně druhé (D. G. proti Irsku, výše citovaný, bod 75; a Aerts proti Belgii, ze dne 30.7.1998, bod 46, Sbírka rozsudků a rozhodnutí 1998-V, spolu s dalšími tam uvedenými odkazy).

...

76. Soud uvádí, že skutečnosti projednávané věci zpochybňují řadu aspektů bulharského systému péče o nezletilé v obtížích v rámci sítě sociálních institucí. Zaprvé poznamenává, že je pravdou, že zákon o boji proti anti-společenskému chování nezletilých je obsoletní a že z historických důvodů byl založen spíše na filozofii „trestání“ než „ochrany“ nezletilých, což kritizují

mezinárodní i vnitrostátní organizace (body 39, 54 a 55 výše). Kromě toho při přezkumu první žádosti komise o umístění stěžovatelky měl soud za to, že ústav v Podemi představuje „nevhodné prostředí“ (bod 9 výše). Dále se Národní úřad pro ochranu dětí, jakož i Ombudsman republiky zabývá otázkami vhodné povahy soudních řízení týkajících se nezletilých, ale také realizací školních a výchovných programů či materiálních životních podmínek v uzavřených zařízeních pro nezletilé (body 31–38 a 52 výše). K této otázce musí soud konstatovat, že je vypracovávána vnitrostátní reforma zahrnující širokou škálu legislativních a správních opatření podporovaná Výborem OSN pro práva dítěte (body 39 a 52 výše). Rovněž má za to, že jeho úkol nespočívá v přezkumu bulharského systému výchovných opatření vůči nezletilým in abstracto vzhledem k Úmluvě ani v poskytnutí analýzy zamýšlené reformy, ale v posouzení způsobu, jakým byl existující systém použit v projednávaném případě (Deweer proti Belgii, série A č. 35, bod 40, ze dne 27.2.1980; Schiesser proti Švýcarsku, ze dne 4.12.1979, série A č. 34, bod 32; a A. a další, výše citovaný, bod 70).

77. Co se týče účelu opatření a fungování pedagogického a výchovného systému, má Soud za to, že aby mohla být organizace tohoto systému účinná, musí mít stát určitý prostor pro uvážení. V projednávaném případě navzdory obecně uvedené kritice (bod 76 výše) Soud konstatuje, že stěžovatelka mohla pokračovat ve školní výuce, že vůči ní byla vyvinuta individuální snaha, která ji měla pomoci překlenout její potíže s učivem, dostala známku, která ji umožňovala postoupit do vyšší třídy, a bylo jí umožněno získat profesní kvalifikaci umožňující ji pozdější znovuzачlenění do společnosti (body 24 a 26–27 výše). Tyto skutečnosti Soudu stačí k závěru, že státu nelze vytýkat nesplnění jeho povinnosti vyplývající z čl. 5 odst. 1 písm. d) dát opatření o umístění výchovný účel (viz a contrario Bouamar, výše citovaný, bod 52; D. G. výše citovaný, body 83–85; a Ichin a další proti Ukrajině, č. 28189/04 a 28192/04, body 39–40, ze dne 21.12.2010). Soud znovu konstatuje, že se nepovažuje za příslušný k přezkumu možných nedostatků vnitrostátního systému ve větším rozsahu než k přezkumu předložených skutečností týkajících se věci, jež mu umožňují rozhodnout o tom, zda opatření uložené stěžovatelce mělo výchovný účel v dostatečném rozsahu vzhledem k čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy.
78. Pokud jde o tvrzení týkající se svévolnosti, otázky přiměřenosti opatření, jakož i to, zda bylo poslední možností, Soud uvádí, že kritizované rozhodnutí o umístění bylo přijato soudními orgány po veřejném jednání, ve kterém byla slyšena stěžovatelka, jakož i člen komise pověřené ochranou dětí, a inspektorka útvaru odpovídajícího za nezletilé. Matka stěžovatelky byla také přítomna a stěžovatelce byl na její žádost přidělen advokát ex offio. Soudy podrobně přezkoumaly shromážděné důkazy a měly za to, že vzhledem k prostředí, ve kterém stěžovatelka v rozhodné době žila, pro ni neexistuje skutečná alternativa k umístění do výchovného ústavu.
79. K tomuto bodu je třeba uvést, že bulharská legislativa upravuje širokou škálu výchovných opatření v souvislosti s proti-společenským chováním nezletilých. Nejprísnější z nich – umístění do výchovného ústavu – lze použít pouze tehdy, pokud nejsou ostatní mírnější opatření účinná (bod 41 výše). Zdá se, že příslušné ustanovení neukládá orgánům přijímajícím takové opatření povinnost stanovit individuální plán zahrnující konkrétní cíle, kterých se má, pokud jde o vzdělání dotyčných nezletilých, dosáhnout. Stejně tak, ačkoliv je maximální zákonná délka umístění stanovena na tři roky (bod 44 výše), nezdá se, že by soudy musely rozhodovat o délce v okamžiku původního rozhodnutí. V projednávaném případě nebyly tyto otázky, jakož ani otázka, zda byl ústav v Podemi vhodným zařízením s ohledem na situaci stěžovatelky, v soudním řízení předmětem sporu. Soud uvádí, že navzdory systémovým mezerám soudy nejprve prokázaly, že stěžovatelka nemohla využít přirozeného rodinného prostředí, které by bylo příznivé jejímu vývoji, což již bylo důvodem jejího umístění v ochranném zařízení v srpnu 2012 podle zákona o ochraně dětí. Dále byla v rámci soudního řízení osvětlena situace stěžovatelky, její způsob života a nebezpečí, která ji obklopovala, zejména prostřednictvím prohlášení dvou sociálních pracovníků krizového centra, které byly v nejbližším kontaktu s

dotyčnou. Jejich svědectví zejména potvrdilo, že stěžovatelka udržovala vztahy s osobami, které jí naváděli k prostituci, že byla obětí obchodu s lidmi typu „lover boy“, ale odmítala si to připustit a chránit se, že se vůči personálu zařízení chovala agresivně a že se do zařízení večer po škole nevracela. Sociální pracovnice potvrdily, že rodinné prostředí nebylo pro stěžovatelku vhodné, neboť skutečnosti nasvědčovaly tomu, že sama její matka byla obětí násilí a potřebovala ochranu (bod 11 výše). Soud kromě toho uvádí, že matka měla možnost být soudem v průběhu jednání vyslechnuta a z informací z projednávaného spisu se nejeví, že by v tomto smyslu formulovala návrh (bod 42 výše). Soud dále konstatuje, že vůči stěžovatelce byla zjevně v minulosti přijata mírnější výchovná opatření (body 11 a 13 výše). Z výše uvedených důvodů se Soudu nejeví svévolným závěr soudů o tom, že opatření přijatá vůči stěžovatelce byla nedostatečná.

80. Vzhledem k těmto skutečnostem nemůže Soud mít za to, jak tvrdí stěžovatelka, že její umístění bylo svévolným opatřením a že soudy nezohlednily její zájmy. Je pravdou, že odůvodnění soudů se může jevit stručné a neupřesňující všechny důležité okolnosti. V tomto ohledu jde zejména o nepřezkoumání otázek týkajících se individuálního plánu pro přijaté umístění, délku a její pravidelný přezkoumání. Nicméně rozhodnutí soudu zjevně reflektovala prohlášení dvou sociálních pracovnic, jež měly za stěžovatelku přímou odpovědnost v krizovém centru. V návaznosti na zkoumání rodinné situace stěžovatelky, jejího sociálního prostředí, chování a dopadu již uložených výchovných opatření prováděných sociálními pracovníky, soudní orgány přezkoumaly a potvrdily závěr sociálních institucí, podle něhož potřebovala nezletilá zvýšený výchovný dohled. Soud konstatuje, že vnitrostátní orgány vedla k rozhodnutí zejména starost poskytnout stěžovatelce prostředí mimo dosah jasně identifikovaných konkrétních nebezpečí a tedy ochrana jejích zájmů, jakožto adolescenta v plném psychickém a sociálním vývoji. Informace ze spisu neumožňují Soudu zpochybnit závěr soudů k této otázce.
81. Vzhledem k výše uvedenému, nemůže Soud prohlásit, že by dotčené opatření o umístění mělo sankční účel, a má za to, že rozhodnutí úřadů spadá do kontextu trvalých snah směřujících k umístění stěžovatelky do prostředí, které jí nabízí výchovný dohled a možnost pokračovat ve školní docházce. V tomto ohledu Soud připomíná, že stát má pozitivní povinnost chránit nezletilé a případně je odejmout z prostředí, které je pro ně nevhodné (viz *mutatis mutandis*, X. a Y proti Nizozemsku, rozsudek ze dne 26.3.1985, body 21–27, série A č. 91; *Stubbings a další proti Spojenému království*, rozsudek ze dne 22.10.1996, body 62–64, Sbíрка 1996-IV.; A proti Spojenému království, rozsudek ze dne 23.9.1998, bod 22, Sbíрка 1998-VI; Z. a další proti Spojenému království [GC], č. 29392/95, body 73–74, SEDH 2001-V; a A. a další, výše citovaný, bod 73; viz také články 19 a 37 Úmluvy OSN o právech dítěte).
82. Soud má závěrem za to, že dotčené umístění spadá pod rozsah působnosti čl. 5 odst. 1 písm. d) a je v souladu s požadavky tohoto ustanovení, včetně tam stanovených výchovných účelů. Proto se nejeví potřebným zkoumat dotčení čl. 5 odst. 1 písm. a).
83. Proto nedošlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

K tvrzenému porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy

74. Stěžovatelka poukazuje na nemožnost domoci se pravidelného přezkumu zákonnosti svého umístění ve výchovném ústavu podle bulharského práva. Odvolává se na čl. 5 odst. 4 Úmluvy, který zní:

„Každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné.“

1. Tvrzení stran
2. Vláda uvádí, že jelikož rozhodnutí o umístění stěžovatelky v zařízení s dohledem náleží soudům, kontrola zákonnosti tohoto opatření, jak je upravena čl. 5 odst. 4 Úmluvy, je zahrnuta

v jejich rozhodnutí. Dodává, že čl. 31 odst. 3 zákona o boji proti anti-společenskému chování nezletilých upravuje možnost soudů přezkoumat návrh komise na zrušení opatření o umístění bez nutnosti vyčkat konce školního roku (bod 44 výše). Nakonec upřesňuje, že podle použitelné legislativy je délka opatření omezená a nemůže překročit dobu tří let.

3. Stěžovatelka nepopírá, že soudy vykonávají kontrolu zákonnosti původního rozhodnutí o jejím umístění. Uvádí však, že následně nemá možnost je v přiměřených intervalech požádat o přezkum zákonnosti opatření o umístění, přičemž je tato možnost podle ní otevřena pouze komisi. Dodává, že vnitrostátní právo neupravuje ani automatický soudní přezkum tohoto opatření.
4. Posouzení Soudem
5. Zásady judikatury použitelné v projednávaném případě jsou shrnuty v rozsudku Stanev proti Bulharsku ([GC], č. 36760/06, body 168–170, ze dne 17.1.2012). Soud kromě toho připomíná, že „pravidelná“ soudní kontrola je vyžadována, pokud ji vyžaduje samotná povaha opatření o zbavení svobody (Winterwerp proti Nizozemsku, ze dne 24.10.1979, bod 55, série A č. 33). To platí zejména u obviněných umístěných v předběžné vazbě (Bezicheri proti Itálii, ze dne 25.10.1998, body 20–21, série A č. 164; a Assenov a další proti Bulharsku, ze dne 28.10.1998, bod 162, Sbírka 1998-VIII), osob zadržovaných z důvodů psychických problémů (viz např. Winterwerp, výše citovaný, X. proti Spojenému království, ze dne 5.11.1981, série A č. 46, a Stanev, výše citovaný), vězňů, kterým byl uložen trest odnětí svobody na doživotí, pokud po uplynutí sankčního období závisí jejich další zadržování na prvcích nebezpečnosti a rizika, které se mohou v čase vyvíjet (Stafford proti Spojenému království [GC], č. 46295/99, bod 87, CEDH 2002-IV) a recidivistů odsouzených k trestu předběžného zadržení po uplynutí hlavního trestu (Van Droogenbroeck proti Belgii, ze dne 24.6.1982, body 47–49, série A č. 50). Právo nezletilého stěžovatele na soudní přezkum v průběhu opatření o zbavení svobody bylo Soudem rovněž uznáno v rozsudku Bouamar (výše citovaný, body 60–64).
6. Soud uvádí, že se účastníci shodují v tom, že v projednávaném případě existuje soudní kontrola spočívající v rozhodnutí krajského soudu dne 16.7.2013 o umístění. Naproti tomu zůstává otázkou, zda měla stěžovatelka nárok na pozdější podání návrhu na přezkum detence a, pokud ano, je nutné ověřit, zda jí byla taková možnost nabídnuta.
7. Přitom již bylo konstatováno, že detence stěžovatelky byla nařízena za účelem výchovného dohledu s cílem napravit její chování, které bylo shledáno rozporným s pravidly společnosti (bod 82 výše). Jednalo se o zbavení svobody, jehož nezbytnost závisela na vývoji jejího chování v čase, faktoru zohledňovaném podobně jako ve výše citovaných věcech (bod 87 výše). Kromě toho Soud uvedl, že stěžovatelka byla umístěna do ústavu v Podemi dne 15.9.2013 na neurčenou dobu (bod 17 výše), která podle příslušné právní úpravy mohla dosáhnout tří let (bod 44 výše). Proto vzhledem k možnosti vývoje chování stěžovatelky během takové doby je Soud toho názoru, že měla mít možnost využít pravidelné soudní kontroly zákonnosti trvání opatření o zbavení svobody uskutečňované automaticky a v přiměřených intervalech na její žádost [viz X. proti Finsku, č. 34806/04, bod 170, CEDH 2012 (výňatky) spolu s tam uvedenými odkazy, kde Soud potvrdil, že pravidelný systém kontroly, v němž návrh na zahájení řízení náleží pouze orgánům, není dostatečný].
8. Soud v tomto ohledu připomíná, že čl. 5 odst. 4 zaručuje soudní přezkum, který musí být dotyčným k dispozici (Ashingdane proti Spojenému království, rozsudek ze dne 28.5.1985, bod 52, série A č. 93; a Stanev, výše citovaný, bod 170). Přitom je třeba konstatovat, že příslušné právní předpisy neumožňují nezletilým umístěným ve výchovném ústavu obrátit se na soudy s návrhem na přezkum jejich zadržení. Soud uvádí argument vlády, podle něhož vnitrostátní právo upravuje možnost nechat přezkoumat opatření o umístění soudy na návrh komise (bod 85 výše). Nicméně Soud uvádí, že pokud by se dotyčná chtěla obrátit na tuto komisi, jedná se o správní orgán, který má ohledně podání návrhu na přezkum opatření k soudům diskreční pravomoc umožňující mu posoudit situaci nezletilého (bod 40 výše; viz a contrario M. H. proti Spojenému království, č. 11577/06, bod 94, ze dne 22.10.2013, kdy měl

příslušný správní orgán povinnost požádat soudní orgán o propuštění a její nesplnění představovalo zásah do práv chráněných čl. 5 odst. 4).

9. Soud proto uzavírá, že opravné prostředky, na které se odvolává vláda, nebyly stěžovatelce dostupné.
10. Kromě toho Soud konstatuje, že ve vnitrostátním právu neexistuje pravidelná a automatická soudní kontrola předmětného zadržení.
11. Z výše uvedeného vyplývá, že v projednávaném případě došlo k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy.

K tvrzenému porušení čl. 8 Úmluvy

84. Stěžovatelka dále brojí proti neexistenci důvěrnosti korespondence v ústavu v Podemi. Poukazuje na automatickou povahu kontroly pošty, včetně dopisů posílaných nevládním organizacím a příslušným úřadům. Stěžuje si rovněž na skutečnost, že nemohla využít důvěrné telefonické konverzace s osobami mimo ústav. V tomto ohledu se odvolává na čl. 8 Úmluvy, jehož v projednávaném případě relevantní část zní:

- „1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.
2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“
3. Tvrzení stran
4. Podle vlády nebyla stěžovatelka osobně a přímo dotčena stávajícím režimem kontroly korespondence. Má totiž za to, že neutrpěla „zasahování“ ve smyslu čl. 8 Úmluvy, neboť neuvedla žádnou konkrétní skutečnost prokazující, že by vedla z ústavu v Podemi korespondenci, že tato korespondence byla kontrolována nebo že by ji členové personálu bránili kontaktovat osoby mimo ústav nebo nevládní organizace.
5. Pokud jde o samotný režim, vláda odkazuje na čl. 25 bod 10 vnitřního nařízení ústavu v Podemi a argumentuje, že kontrola pošty je spojena s vlastním účelem opatření o umístění, tedy výchovou a převýchovou stěžovatelky, a že směřuje rovněž k ochraně řádu a bezpečnosti v zařízení. V tomto kontextu uvádí, že kontrola korespondence není neslučitelná s právy nezletilých umístěných v ústavu a že rovnováha mezi předmětnými zájmy byla vzhledem k tomu, že kontrolované dopisy byly bezvadně doručeny jejich adresátům, zajištěna.
6. Pokud jde o telefonické hovory stěžovatelky, vláda prohlašuje, že byly vedeny pod dohledem hlavního učitele nebo vychovatele v souladu s příslušnými ustanoveními a že tyto hovory nebyly nahrávány nebo podrobeny odposlechu. Kromě toho dodává, že stěžovatelka nebyla zbavena „telefonického kontaktu se svou matkou“. Má proto za to, že neutrpěla zásah do svého práva chráněného čl. 8 Úmluvy. Uzavírá, že v každém případě tento režim dohledu směřoval k předejití nebezpečí opětovného páchání činů posuzovaných jako anti-společenské nezletilými umístěnými v ústavu, takových, které byly základem rozhodnutí o jejich umístění, a že jej nelze vnímat tak, že je v rozporu s čl. 8 odst. 2 Úmluvy.
7. Stěžovatelka podrobně popisuje používaný mechanismus kontroly pošty a telefonických hovorů a tvrdí, že není povinna předkládat důkazy všech zásahů, neboť tyto podle ní vyplývají přímo z uvedeného režimu. Upřesňuje, že vzhledem k tomu, že si mohla být jistá tím, že její dopisy a telefonáty nevládním organizacím budou automaticky kontrolovány, byla tímto mechanismem přímo dotčena.
8. Stěžovatelka kromě toho uvádí, že tento režim neodpovídá žádné vyšší sociální potřebě a že příslušný vnitrostátní zákon nestanoví dostatečné záruky proti svévolným zásahům ze strany orgánů. Uzavírá také, že zásah, který měla utrpět, není v demokratické společnosti nezbytný.
9. Posouzení Soudem
10. a) Režim kontroly korespondence

11. Pokud jde o tvrzení týkající se korespondence, Soud uvádí, že stěžovatelka neuvedla skutečnosti prokazující, že dopisy, které posílala či obdržela během svého umístění v ústavu v Podemi, byly otevřeny či kontrolovány. Uvádí však, že z čl. 25 bodu 10 vnitřního nařízení ústavu jasně vyplývá, že veškerá korespondence chovanců podléhá kontrole za účelem ověření případné přítomnosti zakázaných látek či předmětů, jakož i informací, které obsahují (bod 50 výše). Tato kontrola tak nevyplývá z rozhodnutí přijatého orgány ve vztahu ke stěžovateli nebo konkrétního nezletilého, ale z přímé aplikace příslušných vnitrostátních předpisů. Za těchto okolností Soud uzavírá, že došlo k zásahu do práva stěžovatelky na respektování její korespondence (Campbell proti Spojenému království, ze dne 25.3.1992, bod 33, série A č. 233; a Botchev proti Bulharsku, č. 73481/01, bod 94, ze dne 13.11.2008).
12. Takový zásah porušuje čl. 8 odst. 2 Úmluvy kromě případů, kdy „v souladu se zákonem“ sleduje jeden nebo více legitimních cílů a navíc je k jejich dosažení „nezbytný v demokratické společnosti“.
13. Soud již uvedl, že tvrzená kontrola korespondence je stanovena příslušným vnitřním předpisem (body 50 a 100 výše). Poznámává rovněž, že stěžovatelka nepopírá dostupnost a předvídatelnost předmětného ustanovení. Kromě toho lze připustit, že kontrolu korespondence nezletilých umístěných v uzavřeném výchovném ústavu lze vykonávat mimo jiné za účelem předcházení vnesení látek a předmětů nebezpečných pro zdraví a práva ostatních nezletilých, nebo dokonce schopných ohrozit řád zavedený v ústavu. To vyplývá z formulace čl. 25 bodu 10 vnitřního nařízení ústavu v Podemi (body 50 a 100 výše). Proto lze dotčený zásah považovat za takový, který směřuje k „ochraně pořádku“, „ochraně zdraví“ a „ochraně práv jiných“ ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy (viz také mutatis mutandis, Campbell, výše citovaný, bod 41; a Petrov proti Bulharsku, č. 15197/02, bod 42, ze dne 22.5.2008).
14. Zbývá určit, zda tento režim systematické a automatické kontroly korespondence nezletilých umístěných v ústavu v Podemi byl „nezbytný v demokratické společnosti“. Tento přezkum vyžaduje zkoumání běžných a přiměřených požadavků detence. Soud totiž připomíná, že určitá kontrola korespondence osob zbavených svobody se doporučuje a sama o sobě není v rozporu s Úmluvou (Silver a další proti Spojenému království, ze dne 25.3.1983, bod 98, série A č. 61; a Campbell, výše citovaný, bod 45).
15. Soud uvádí, že projednávaná věc zpochybňuje přiměřenost zásahu orgánů do práva na respektování korespondence nezletilých umístěných v uzavřené instituci ve vztahu k uvedeným cílům (bod 102 výše), avšak rovněž vzhledem ke specifickým potřebám výchovného dohledu. V tomto ohledu uvádí, že manévrovací prostor, jehož mohou orgány za takových podmínek využít, je omezenější než ten v oblasti kontroly vězňů, kteří spáchali trestné činy. Toto konstatování vyplývá ze samotné povahy umístění nezletilých za účelem výchovy a jejich přípravy na život ve společnosti. Pokud jde totiž o péči orgánů o nezletilé, jako je tomu v projednávaném případě, musí být vše upraveno tak, aby měli nezletilí dostatečný kontakt s vnějším světem, včetně výměny písemností, neboť to je nedílnou součástí jejich práva na důstojné zacházení a je to nezbytné pro jejich přípravu na návrat do společnosti. Soud v tomto ohledu odkazuje na Pravidla OSN pro ochranu mladistvých zbavených svobody (bod 57 výše).
16. V projednávaném případě Soud úvodem konstatuje, že na rozdíl od čl. 8 Úmluvy a jeho požadavků na „nezbytnost“ a „přiměřenost“, se čl. 25 bod 10 vnitřního nařízení ústavu v Podemi odvolává na kontrolu automatickou a nerozlišující poštu nezletilých (bod 50 výše). Tento text nijak kategoricky nerozlišuje mezi osobami, se kterými si nezletilí mohou dopisovat. Přitom Soud již mnohokrát rozhodl o tom, že korespondence zadržených s jejich advokáty zásadně užívá privilegovaného postavení [viz mezi mnoha jinými např. Campbell, výše citovaný, body 47-48; Erdem proti Německu, č. 38321/97, bod 61, CEDH 2001-VII (výňatky); a Petrov, výše citovaný, bod 43]. Podle Soudu platí podobné úvahy v projednávaném případě o korespondenci, kterou mohla stěžovatelka udržovat se svým advokátem nebo s nevládními organizacemi na ochranu práv dítěte. Soud konstatuje, že příslušné nařízení nechrání důvěrnost tohoto typu korespondence a že je jej podřizuje režimu obecné kontroly.

17. Kromě toho toto ustanovení ani žádné jiné ustanovení neupřesňuje případné zvláštní důvody a podmínky, které by mohly odůvodnit, že v konkrétním případě bude pošta podléhat kontrole, a neuvádí délku tohoto opatření, přičemž je vykonává z úřední povinnosti. Nakonec odpovědné osoby nejsou povinny poskytnout důvody tohoto dohledu (viz *mutatis mutandis* Calogero Diana proti Itálii, ze dne 15.11.1996, bod 32, Sbírka 1996-V; a Petrov, výše citovaný, bod 44). Soud proto uzavírá, že čl. 25 bod 10 vnitřního nařízení ústavu v Podemi poskytuje veškerou volnost odpovědným osobám zařízení k výkonu kontroly korespondence nezletilých, aniž by zohledňoval kategorie adresátů, délku opatření a důvody, které by ji mohly odůvodňovat, a že takových režim nelze považovat za souladný s účely článku 8.
18. b) Režim kontroly telefonických hovorů
19. Soud úvodem konstatuje, že v rozsahu, v němž vnitřní předpis přiznává stěžovatelce možnost telefonických hovorů na místech kontrolovaných vedením ústavu, má Soud na rozdíl od vlády za to, že omezení a dohled týkající se těchto hovorů může představovat zásah do výkonu práva dotyčné na respektování jejího rodinného života a korespondence ve smyslu čl. 8 odst. 1 Úmluvy [viz *mutatis mutandis* Baybasin proti Nizozemsku (déc.), č. 13600/02, ze dne 6.10.2005; a Nusret Kaya a další, výše citovaný, bod 36].
20. Pokud jde o právní základ tohoto zásahu, Soud uvádí, že spočívá ve vnitřním předpisu čl. 25 bodu 10 (bod 51 výše) vnitřního nařízení ústavu v Podemi. Připouští také, že sleduje legitimní cíl „ochrany pořádku“, jak uvádí vláda.
21. Otázkou je, zda byl sporný zásah „nezbytný v demokratické společnosti“. K odpovědi je třeba zohlednit posuzovací prostor státu (Campbell, výše citovaný, bod 44). V tomto ohledu, i když náleží prvně vnitrostátním orgánům posoudit nezbytnost zásahu, je na Soudu, aby rozhodl, zda byly důvody zásahu relevantní a dostačující vzhledem k požadavkům Úmluvy (Szuluk proti Spojenému království, č. 36936/05, bod 45, CEDH 2009). Soud musí navíc zdůraznit, jak důležité je, aby orgány dohlédly na co nejmenší přísnost opatření omezujících soukromý a rodinný život, neboť tato omezení spadají do zbavení svobody odůvodněné pouze výchovnými účely. V tomto smyslu může Soud přiznat státu toliko úzký posuzovací prostor a úvahy o nezbytnosti zajištění příznivých podmínek ohledně udržování kontaktů nezletilých s vnějším světem se uplatní rovněž v oblasti telefonických hovorů (bod 104 výše).
22. Pokud jde o projednávaný případ, Soud uvádí, že se vláda omezila na tvrzení, podle něhož byl právní mechanismus v souladu s požadavky čl. 8 odst. 2 Úmluvy, aniž by předložila konkrétní argumenty na podporu jeho nezbytnosti (bod 97 výše), a nepopírá, že se předmětné telefonické hovory odehrávaly pod dohledem členů personálu, což je zbavilo důvěrné povahy. Je tedy třeba posoudit podmínky telefonických hovorů stěžovatelky na základě platných předpisů, aby bylo možné posoudit jejich slučitelnost s požadavky druhého odstavce čl. 8 Úmluvy.
23. V tomto ohledu má Soud za to, že vzhledem k psychickému a sociálnímu vývoji dětí a jejich potřebě udržování co nejužších rodinných vazeb, je klíčové, aby jim vedení napomáhalo udržovat skutečný kontakt s jejich blízkou rodinou (viz *mutatis mutandis* Van der Ven proti Nizozemsku, č. 50901/99, bod 68, CEDH 2003-II; a Nusret Kaya a další, výše citovaný, bod 59).
24. Je pravdou, že stěžovatelka měla možnost přijímat návštěvy a vracet se do svého bydliště během školních prázdnin (bod 28 výše). Měla proto příležitosti udržovat se svými blízkými kontakty. Tato okolnost se však nedotýká konstatování, podle něhož režim korespondence vzhledem k tomu, že bránil její důvěrnosti, nebyl vhodný (bod 106 výše). Možnosti komunikace stěžovatelky s vnějším světem během dlouhých období pobytu v ústavu v Podemi tak byly omezené. Soud dále uvádí, že příslušný vnitřní mechanismus umožňoval nezletilým umístěným v tomto ústavu udržovat vnější vztahy prostřednictvím telefonických hovorů. Tyto hovory však z důvodů bezpečnosti podléhaly režimu povolení, zejména pokud se jednalo o odchozí hovory, které jsou výjimkou, a režimu dohledu personálem zařízení, takže všechny telefonické hovory byly slyšeny (bod 51 výše).
25. Tato úprava se obecným způsobem a bez rozlišení vztahovala na všechny nezletilé, bez ohledu na jakékoli individuální posouzení nároků, co se týče bezpečnosti, které si mohla žádat

osobnost každého z nich. Soud neztrácí ze zřetele, že se jedná o mladé osoby, které nebyly trestně stíhány. I když byly stěžovatelce vytykány projevy chování kvalifikované jako „antisociální“ a vyžadující určitý zásah státu, musí být nebezpečí tvrzené vládou týkající se telefonických hovorů pečlivě analyzována a odůvodněna příslušnými odpovědnými osobami. Nejeví se, že tomu tak v projednávaném případě bylo. Kromě toho Soud ze znění tohoto ustanovení vyvodil, že taktéž setkání se členy nevládních organizací, včetně humanitárních, se mohla odehrávat pouze za dozoru členů personálu zařízení, a to aniž by byla vypracována jakákoliv studie individuálních situací poukazující na potenciální nebezpečí.

26. S ohledem na informace ze spisu a na ty, které má Soud k dispozici, má za to, že režim dohledu, který se na stěžovatelku vztahoval, přála-li si telefonovat s osobou mimo ústav, a který nijak nerozlišoval mezi např. členy rodiny, zástupci nevládních organizací o ochraně práv dětí nebo jiných kategoriích osob a nezakládal se na žádné individualizované analýze nebezpečí, nebyl podložen relevantními a dostatečnými důvody s ohledem na omezení, která z něj vyplývala, pokud jde o předmětné kontakty.

27. c) Závěr

28. Soud uzavírá, že režim automatické kontroly korespondence vykonávaný bez jakéhokoli rozlišení, pokud jde o typ výměny, a dohled nad telefonickými hovory vylučující veškerou důvěrnost těchto hovorů, který se na stěžovatelku v ústavu v Podemi vztahoval, nelze považovat za nezbytný v demokratické společnosti.

29. Proto došlo k porušení čl. 8 Úmluvy.

K aplikaci čl. 41 Úmluvy

107. Podle čl. 41 Úmluvy:

„Jestliže Soud prohlásí, že byla porušena Úmluva nebo její protokoly, a jestliže vnitrostátní právo zúčastněné Vysoké smluvní strany umožňuje jen částečné odstranění důsledků tohoto porušení, Soud přiznává v případě potřeby poškozené straně spravedlivé zadostiučinění.“

1. Újma

118.-121. Stěžovatelce byla přiznána náhrada nemajetkové újmy ve výši 4.000 EUR.

...

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. Prohlašuje jednomyslně stížnost za přijatelnou;
2. Rozhoduje šesti hlasy ku jednomu, že nedošlo k porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy;
3. Rozhoduje jednomyslně, že došlo k porušení čl. 5 odst. 4 Úmluvy;
4. Rozhoduje jednomyslně, že došlo k porušení čl. 8 Úmluvy;

...

Nesouhlasné stanovisko soudkyně O'Leary

Soudkyně O'Leary souhlasila s konstatováním většiny o porušení čl. 5 odst. 4 a čl. 8 Úmluvy, avšak neztotožnila se se závěrem většiny ohledně zákonnosti opatření, kterým byla stěžovatelka umístěna do výchovného ústavu. Ve svém nesouhlasném stanovisku shrnuje judikaturu k čl. 5 odst. 1 písm. d) Úmluvy a má za to, že Soud měl být přísnější ve svém posouzení pojmu svévolnosti, jedná-li se o umístění nezletilého do uzavřeného ústavu, a zkoumat, kde a za jakých podmínek je výchovný dohled

ve skutečnosti poskytován. Soudkyně měla za to, že stěžovatelka na základě několika rozhodnutí okresního soudu v Plevenu včetně toho nařizující její umístění v ústavu, prokázala, že řízení, jakož i filozofie umístování nezletilých do uzavřených zařízení, má z větší části sankční povahu. Zpochybňovala dále, že by přijaté opatření bylo opatřením ultima ratio, poukazovala na neodpovídající a nevhodné podmínky v bulharských výchovných zařízeních, které stěží naplňují výchovný účel, uvádějí mimo jiné slabé školní výsledky, jakož i vysokou míru násilí a zvýšený počet sebevražd, o kterou se několikrát pokusila také sama stěžovatelka. Rovněž s ohledem na porušení čl. 5 odst. 4 a čl. 8 upozornila soudkyně ve svém stanovisku na zřejmou nevhodnost systému, přičemž podle jejího názoru nelze rozsah a povahu porušení těchto článků nepovažovat za relevantní také pro účely zkoumání svévolnosti zadržení nezletilého ve smyslu čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Ze všech uvedených důvodů měl Soud shledat porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy.

(Zpracovali JUDr. Lubomír Ptáček, Ph.D. a Mgr. Zuzana Brzobohatá)